

Fake Nieuws

Centrum 16•22

Zelf • Bewust • Samen • Leven

Jongeren schakelen moeiteloos tussen Instagram, TikTok en vele andere apps. Helaas blijkt dat ze niet goed zijn in het beoordelen van informatie online.

Voorheen vertrouwden mensen op uitgevers, redacteuren en experts om informatie uit te zoeken die ze gebruikten. Maar op het vrije, voor een ieder toegankelijke en ongereguleerde internet kan van alles gezet worden. We hebben nog nooit zoveel informatie beschikbaar gehad. Worden we hierdoor slimmer, breder en beter geïnformeerd?

Of worden we er juist eenzijdig geïnformeerd en onwetend van?

Veel mensen verwachten dat jongeren heel goed zijn in het onderscheid maken in informatie en het spotten van nepnieuws (fake news) omdat ze zo veel tijd besteden online. We zien echter het tegenovergestelde.

We willen jongeren helpen nepnieuws beter te herkennen. Met de opdrachten in deze lesbrief leren de jongeren wat fake nieuws is en hoe ze content online kunnen beoordelen.

WERKWIJZE

- De jongeren wisselen info uit over het onderwerp.
- De jongeren krijgen uitleg van de docent of begeleider over het onderwerp.
- De jongeren beoordelen reacties op een nieuwswebsite.
- De leerlingen beoordelen een artikel van een nieuwswebsite.

MATERIALEN

- Lege A3 vellen
- Lege A4 vellen
- Smartbord
- 10 feiten (Powerpoint)
- Opdracht 3 / *Werkblad 'Studenten helpen scholieren'*
- Opdracht 4 / *Werkblad 'Halsema heeft Amsterdam weer onder controle'*

DOEL

- Jongeren leren hoe ze nepnieuws kunnen herkennen.
- Leerlingen worden bewust van nepnieuws door onderling informatie uit te wisselen.
- Leerlingen leren argumenten te beoordelen.
- Leerlingen leren welke vragen ze moeten stellen om te beoordelen of iets nepnieuws is.

DOELGROEP

Klas 2, 3, 4 VO.

AANLEIDING

Vertel de klas dat deze les over nep en echt nieuws online gaat. Geef aan dat nepnieuws soms weinig en soms veel impact kan hebben. Het kan een aankoop van een product beïnvloeden maar ook iemands politieke stem veranderen.

Opdracht #1

Benoem 10 feiten omtrent Corona en vraag de leerlingen om op te staan als zij denken dat het waar is. Als de leerlingen denken dat het niet waar is blijven ze zitten.

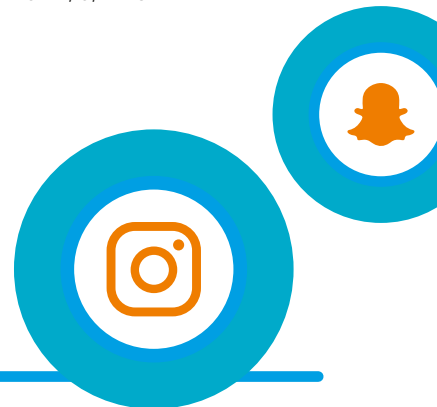
Een mogelijke variatie kan zijn:

Voordat de leerlingen deze opdracht gaan doen, gaan zij zelf feiten bedenken (eventueel met gebruik van online informatie) die fake of real zijn. De leerlingen noteren minimaal 1 feit op hun

A4tje. Ze presenteren een aantal van hun feiten en de klas raadt of het real of nepnieuws is.

FEITEN

1. Eerste corona geval kwam uit China. (waar)
2. Opvallend veel Corona patiënten wonen dicht bij een 5G zendmast. (fake)
3. Iedereen kan Corona krijgen. (waar)
4. Veel mensen hebben corona van hun katten gekregen. (fake)
5. Corona is niet dodelijk voor jongeren? (fake)
6. Kans op besmetting in gesloten ruimtes is groter. (waar)
7. Je kan ziek worden door een pakketje uit China aan te nemen. (fake)
8. Afstand houden van elkaar helpt besmetting voorkomen. (waar)
9. Kinderen hebben minder klachten dan volwassenen. (waar)
10. Boven 25° gaat het virus dood. (fake)

Opdracht #2

Verdeel de klas in groepjes van vier leerlingen. Elke groep krijgt een A3 vel. Vervolgens laat je de groepjes discussiëren over de volgende vragen, die staan op het smartboard. Stimuleer ze om zo veel mogelijk op te schrijven bij elke vraag.

Wanneer de groepjes klaar zijn laat je per vraag de groepen reageren. Zijn er veel overeenkomsten of verschillen tussen de groepen?

1. Wat is nieuws?
2. Waar haal jij jouw nieuws? Welke bronnen gebruik je?
3. Wat vind je van de volgende zin: 'Het is waar, omdat ik het op internet heb gelezen.'
4. Wat versta je onder 'nepnieuws'? Brainstorm en schrijf zoveel mogelijk woorden op die je met nepnieuws associeert.
5. Wat is het verschil tussen nepnieuws en satire?

TOELICHTING VAN DOCENT/BEGELEIDER

Online wordt er van alles beweerd. Wanneer iemand geen mening geeft maar iets beweerd, moet daar ook bewijs voor te leveren zijn. Het is belangrijk te zoeken naar betrouwbare bronnen die bewijs leveren, maar die zijn er niet altijd.

Vaak komt de informatie van jongeren via social media; via vrienden of onbekenden. Het kan dan moeilijk zijn om te achterhalen wie of wat de originele bron is van de informatie.

Wanneer er geen enkel bewijs wordt gegeven kan dat verdacht zijn. Wees dan extra op je hoede. Bewijs kan van alles zijn; tekst, foto's, video's of gegevens. Het kan ook zijn dat het bewijs dat iemand geeft niet klopt. Het bewijs dat een bron levert, moet afkomstig zijn van een betrouwbare bron.

Vraag jezelf af of de informatie logisch is en of de informatie hoort bij het argument die online gemaakt wordt.

Er kan een fout verband worden gelegd tussen twee gebeurtenissen die niets met elkaar te maken hoeven hebben. Voorbeeld: online zijn er mensen die zeggen dat vaccineren autisme kan veroorzaken. Ze geven het bewijs dat het aantal vaccinaties in de laatste vijf jaar is gestegen en dat in de laatste vijf jaar steeds meer mensen autisme hebben. Er is veel wetenschappelijk bewijs dat aantoont dat die twee niets met elkaar te maken hebben. Toch zijn er mensen die dit geloven en op grond hiervan inenting weigeren. Hierdoor stierven in 2018 72 mensen aan mazelen.

Het is heel verleidelijk om nepnieuws te geloven. Er zijn verschillende 'propaganda' technieken die ervoor zorgen dat nepnieuws ook aannemelijk kan zijn. Bijvoorbeeld door complexe situaties simpeler voor te stellen dan ze in werkelijkheid zijn. Of door in te spelen op wat de lezer wil 'horen'; door iemand de schuld te geven van een situatie of op emoties van mensen in te gaan.

Het is goed om te weten dat de kwaliteit en betrouwbaarheid van informatie belangrijk is omdat deze aan de basis ligt van je eigen standpunten en beslissingen.

Opdracht #3

Op nieuwswebsites geven bezoekers vaak een reactie op artikelen. Deze reacties variëren en gaan van op feiten gebaseerde beweringen tot persoonlijke beledigingen en scheldwoorden. Het kan moeilijk zijn om feit en fictie te onderscheiden.

De leerlingen beoordelen welke reactie de sterkste argumenten hebben. Laat de leerlingen ook beargumenteren waarom de argumenten goed of slecht zijn. Kopieer het werkblad en deel deze uit aan de leerlingen.

Opdracht #4

De leerlingen krijgen het werkblad. Iedereen beantwoordt de vragen op het werkblad.

Als iedereen klaar is met schrijven geeft de docent een bal aan iemand. De bal wordt rond gegooid. Wanneer de docent 'stop' zegt, leest de persoon het eerstvolgende antwoord op. De reactie wordt kort nabesproken. Zijn andere leerlingen het hier mee eens? Hiermee gaat de groep door tot elke vraag is besproken.

Afronding

Vraag een aantal jongeren om uit te leggen wat we in deze les hebben gedaan en om te vertellen wat ze hebben geleerd tijdens deze les. Heeft het hun kijk op nieuws en fake nieuws veranderd? In welke zin? En hoe gaan ze het toepassen in hun dagelijks internetgebruik.

Sites die leerlingen kunnen gebruiken:

<https://nieuwscheckers.nl/>

<https://jijphaaglanden.nl/nieuws/nepnieuws/>

<https://www.mediawijsheid.nl/nepnieuws/>

Deze lesbrieft hoort bij het project @internet dat door Centrum 16•22 is ontwikkeld: <https://www.centrum1622.nl/thema/media-wijsheid/project/internet/>.

In dit project worden leerlingen zich bewust van de impact die bepaalde online uitingen kunnen hebben. Uitingen die ze zelf doen, maar ook die door andere online geplaatst worden. Om jongeren hierover te laten nadenken gebruiken we diverse werk- en spelvormen in het project.

Centrum 16•22 ontwikkelt projecten, workshops, trainingen en lesmateriaal over actuele maatschappelijke thema's.

We doen dit voor kinderen, jongeren en hun opvoeders en professionals. Ons doel is om jongeren zelfredzaam, sociaal vaardig en succesvol te laten deelnemen in de maatschappij. Zelf • Bewust • Samen • Leven zijn daarom kernbegrippen van Centrum 16•22.

www.centrum1622.nl

‘Studenten helpen scholieren’

Een grote nieuwswebsite publiceerde een artikel ‘studenten helpen scholieren’ waaruit duidelijk werd dat studenten van hogescholen en universiteiten jongeren zullen helpen bij leerachterstand door de corona crisis. Studenten van de lerarenopleiding zullen helpen met zomerschool en bijles. De onderstaande opmerkingen zijn geplaatst als reactie op het artikel.

Rob882 Zoetermeer 2 dagen geleden

Studenten hebben zelf geen kinderen en vaak geen enkel idee hoe je les moet geven. Heb zelf gezien dat kids braaf luisteren naar een uitleg maar het nauwelijks snappen. En dan laten we kinderen vast hun hele vakantie in de schoolbanken zitten. Dat is toch niet normaal! Waarom is ons onderwijs zo verschrikkelijk slecht?

Overigens vind ik dat studenten hiervoor niet betaald zouden moeten worden als ze studiepunten krijgen. Het is of het een óf het ander, en als ze betaald zouden worden voor onderwijs vind ik dat ze een bevoegdheid moeten hebben. Dus dit gaat niet werken.

Triest dat veel scholen de achterstand bij de leerlingen niet meer kunnen wegwerken en de leerlingen hierdoor een zeer onzekere toekomst tegemoet gaan.

PopeyeXL Utrecht 21 uur geleden

Ik ben bang dat dit net zo iets wordt als de voedselbanken. Voedselbanken zijn in Nederland in 2002 begonnen omdat er veel onzichtbare armoede in Nederland was. Ook als praktische oplossing voor het feit dat anders het voedsel wordt weggegooid. Het kon dus beter aan mensen gegeven worden die het wat minder hebben. Tegenwoordig zien we dat de overheid er al rekening mee te houdt dat er voedselbanken zijn en komen ze minder snel met oplossingen voor armoede bestrijding. Mensen kunnen zich immers toch wel aanmelden bij de voedselbank. “We moeten meer voor elkaar zorgen en niet naar de overheid kijken.” zei premier Rutte.

Nu zie je iets soortgelijks in het onderwijs. Er is al jaren een groot lerarentekort en de overheid lukt het niet om dit te verbeteren staat in het artikel. Nu staat op de site van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het voorstel om onbevoegde studenten in te zetten om les te geven. Dit is vanwege het corona crisis, maar we moeten opletten dat dit systeem niet lang na Corona als oplossing voor het probleem over OCW wordt gebruikt. Straks worden leerlingen afhankelijk van goed bedoelde hulp van studenten terwijl de overheid eigenlijk moet zorgen voor gekwalificeerde leraren.

Welke van de twee bovenstaande reacties heeft volgens jou de sterkste argumenten? Vertel ook waarom jij de argumenten goed of slecht vindt.

‘Halsema heeft Amsterdam weer onder controle’

In juni 2020 vond een grote Black Lives Matter demonstratie plaats op de Dam in Amsterdam. Op dat moment gold een minimum afstand van 1,5 meter onderling. Maar het was zo druk dat niemand zich er aan kon houden. Dit artikel werd een paar dagen na het protest gepubliceerd.

11-06-2020 Chris van Zeele

Foto: Steve Photography / Shutterstock.com

“HALSEMA HEEFT AMSTERDAM WEER ONDER CONTROLE”

Burgemeester Femke Halsema lijkt de controle over haar stad te hebben heroverd na de extreme protesten. Dat blijkt uit nieuwe beelden die donderdagavond zijn vrijgegeven. Volgens veiligheidsdeskundige Sofiane Boussaadia, beter bekend als Boef, laten de beelden een stad zien die duidelijk onder het gezag van de burgemeester staat.

De beelden zijn gemaakt vanuit een helikopter en tonen onder meer de huidige situatie op de Dam, het Museumplein en in de Vijzelstraat. Volgens Boussaadia lijkt de situatie in Amsterdam momenteel rustiger dan in vergelijkbare steden, zoals Londen en Minneapolis.

“Ogenschijnlijk wordt nergens tegen geprotesteerd en houdt iedereen zich keurig aan de voorgeschreven afstand”, aldus Boussaadia. “Het is moeilijk om de situatie op basis van deze beelden te beoordelen, maar ik krijg de indruk dat Halsema de touwtjes weer stevig in handen heeft.”

REAGEER

LEES OOK:

- Vermoedelijke schuilplaats Femke Halsema ontdekt
- Gemeenteraad beslist: hele demonstratie moet over
- DRAMA: Op vakantie in eigen tuin

1. Wie is de afzender van het bericht?

2. Welke intentie heeft die afzender?

3. Kun je 't verifiëren?

4. Welke bron is gebruikt?

5. Is alles in het artikel waar? Is het een interpretatie van andermans waarheid?

6. Check ook foto's en video. Hoort het bij de tekst? Zijn de beelden gemanipuleerd? Wie heeft de beelden gemaakt?

7. Zou jij het artikel geloven?